

13 Seirbhís Caomhnóra *ad litem* — tuarascáil leantach

- 13.1** Is duine neamhspleách é caomhnóir *ad litem* a cheapann an chúirt chun a chinntiú go gcloistear faoi leasanna agus tuairimí linbh/leanaí in imeachtaí poiblí dlí teaghlaigh. Foráiltear le halt 26 den Acht um Chúram Leanaí, 1991, do chaomhnóir *ad litem* a cheapadh i leith imeachtaí cúraim i gcás nach páirtí sna himeachtaí sin an leanbh agus nuair is deimhin leis an gcúirt go bhfuil gá leis ar mhaithe le leas an linbh agus ar mhaithe le ceartas.
- 13.2** Tá an breitheamh ceannais freagrach as cinneadh a dhéanamh ar cheart caomhnóir *ad litem* a cheapadh i gcás nó nár cheart. Ní leagtar amach in Acht 1991 critéir maidir le ceapacháin den sórt sin, ná na cáilíochtaí is gá chun duine a cheapadh chun gníomhú mar chaomhnóir *ad litem*; ná ról, feidhm ná stádas caomhnóra *ad litem* in imeachtaí cúraim.
- 13.3** Bunaíodh an Bord Comhairleach um Achtanna na Leanaí (BCAL) faoi alt 20 den Acht um Chúram Leanaí (Leasú) 2007.¹ I mí na Bealtaine 2009, d'fhoilsigh BCAL treoir maidir le cáilíochtaí, critéir ceapacháin, oiliúint agus ról aon chaomhnóra *ad litem* a cheaptar (féach larscríbhinn 13A). Níor tugadh bonn reachtúil don treoir riamh, áfach. Díscaoileadh BCAL in 2011.
- 13.4** Tá an Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige (an Roinn) freagrach as an mbeartas a bhaineann le socruithe caomhnóra *ad litem*. Tá an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach (Tusla) freagracht as na costais a bhaineann leis an tseirbhís a chomhlíonadh.² Níl ról ag Tusla i mbainistiú na seirbhíse ná i monatóireacht a dhéanamh uirthi.
- 13.5** Tá forbhreathnú ar an gcóras caomhnóra *ad litem* leagtha amach i Fíor 13.1.

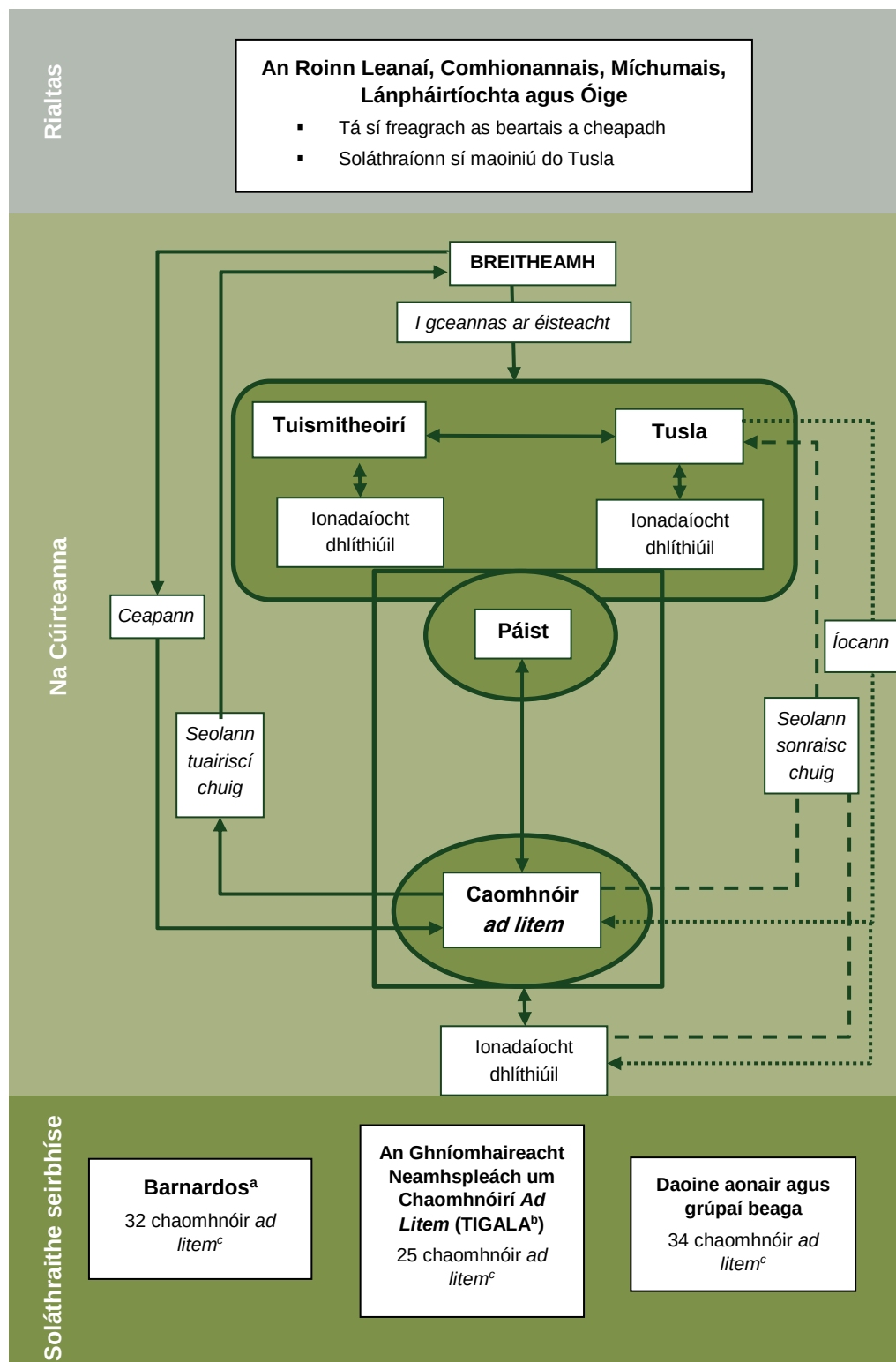
Rudaí a ndíreofar orthu sa scrúdú seo

- 13.6** Scrúdaigh an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste feidhmiú an chórais caomhnóra *ad litem* in 2015, agus d'fhoilsigh sé tuarascáil ar an scrúdú i mí Mheán Fómhair 2016.³ Bunaithe ar thorthaí an scrúdaithe, chuimsigh an tuarascáil trí mholadh, ar aontaigh an Roinn agus ag Tusla leo.
- 13.7** Déantar athbhreithniú sa scrúdú seo ar an dul chun cinn atá déanta ag an Roinn agus ag Tusla maidir le cur i bhfeidhm na moltaí.

1 Bunaíodh an Bord Comhairleach um Achtanna na Leanaí (BCAL) chun comhairle a sholáthar ar shaincheisteanna beartais a bhaineann le soláthar comhordaithe seirbhísí do leanaí agus do dhaoine óga atá i mbaol.

2 Go deireadh na bliana 2013, thuairiscigh FSS na costais a bhaineann leis an tseirbhís seo ina ráitis airgeadais bhliantúla mar 'seirbhísí gairmiúla'.

3 Caibidil 11 Seirbhísí Caomhnóra *ad litem*, Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí 2015.

Fíor 13.1 Forbhreathnú ar an tseirbhís chaomhnóra *ad litem*

Foinse: Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Nótaí: a Tá seirbhís caomhnóra *ad litem* á soláthar ag Barnardos do na cúirteanna ó 1997 i leith.b Ba iad roinnt caomhnóirí *ad litem* a d'oibrigh ar bhonn aonair roimhe seo i gcaitheamh na tréimhse 2014 – 2015 a bhunaigh TIGALA.c An líon caomhnóirí *ad litem* a sainithníodh in 2021

Bainistiú agus maoirsiú na seirbhíse

Moladh

Ba cheart an fhreagracht as bainistiú agus maoirsiú na seirbhíse a leagan ar eintiteas aonair, agus b'fhearr fós í a leagan ar chomhlacht atá neamhspleách ar na himeachtaí dlíthiúla. Ba cheart don chomhlacht sin faisnéis staidrimh iontaofa a bhailiú agus í a úsáid chun an t-éileamh ar an tseirbhís a thuar, buiséadú a dhéanamh dá réir agus príomhtháscairí feidhmíochta a fhorbairt, trína bhféadfaí tomhais maidir le tráthúlacht agus cáilíocht na seirbhíse a sholáthraítear a áireamh, chun go bhféadfaí bainistíocht feidhmíochta a dhéanamh.

Idir an dá linn, ba cheart don Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige leas a bhaint as an bhfaisnéis atá ar fáil faoi láthair ó Tusla chun na críche sin.¹

- 13.8** Thuairiscíodh de thoradh an scrúdaithe, in 2015, nach raibh aon struchtúr ná comhlacht bainistíochta náisiúnta ann a raibh sé de chúram air maoirseacht a dhéanamh ar an tseirbhís caomhnóra *ad litem*. Is amhlaidh a bhí an scéal ag deireadh mhí Iúil 2022.
- 13.9** Chuir an Roinn tús le próiseas in 2015 chun soláthar na seirbhíse caomhnóra *ad litem* a leasú, lenar áiríodh leasuithe ar an reachtaíocht atá mar bhonn agus thaca ag an tseirbhís faoi láthair. Mar thoradh air sin, ritheadh an tAcht um Chúram Leanaí (Leasú) i mí Iúil 2022.

An tAcht um Chúram Leanaí (Leasú), 2022

- 13.10** Leis an Acht, tugtar roinnt cumhachtaí don Aire chun rialacháin a dhéanamh, a chuirfidh ar a chumas/a cumas seirbhís nua caomhnóra *ad litem* a bhunú laistigh d'oifig feidhmiúcháin na Roinne. Tá sé beartaithe an tseirbhís nua a bhunú mar oifig feidhmiúcháin d'fhonn déileáil le socruithe níos fadtéarmaí don oifig i gcomhthéacs an aistrithe atá beartaithe go córas cúirte teaghlaigh.
- 13.11** Le forálacha eile den Acht,
- cruthaítear toimhde i bhfabhar caomhnóir *ad litem* a cheapadh in imeachtaí os comhair na Cúirte Dúiche agus foráiltear do cheapachán éigeantach i gcásanna cúraim speisialta os comhair na hArd-Chúirte
 - leagtar amach an próiseas trína sanntar caomhnóir aonair *ad litem* do chás cúraim leanaí agus sonraítear ról agus stádas caomhnóra *ad litem*
 - tugtar de chumhacht don Aire rialacháin a dhéanamh maidir leis na cáilíochtaí agus an taithí atá riachtanach chun gníomhú mar chaomhnóir *ad litem*
 - foráiltear d'idirthréimhse sa chéad bhliain d'oibriú na hoifige feidhmiúcháin chun socrú a dhéanamh maidir le haistriú gan uaim ón gcóras reatha go samhail nua soláthair
 - ceanglaítear ar an gcúirt, i gcás go bhfuil leanbh in ann a thuairimí nó a tuairimí féin a bheith aige nó aici, a chinneadh conas is féidir cabhrú leis an leanbh na tuairimí sin a chur in iúl
 - ceanglaítear ar an gcúirt aon tuairimí is mian leis an leanbh a chur in iúl a mheas mar is cuí, ag féachaint d'aois agus aibíocht an linbh.

¹ Thugtaí an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige ar an Roinn Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige roimhe seo.

Bunú na hoifige feidhmiúcháin

- 13.12** Cuireadh foireann tionscadail i bhfeidhm in 2018 chun bunú na hoifige feidhmiúcháin laistigh den Roinn a bhainistiú. Cuireadh foireann an tionscadail ar fionraí go luath in 2020 toisc go raibh moill ar an reachtaíocht agus go raibh foireann ag teastáil in áiteanna eile chun freastal ar éilimh phaindéim Covid-19. Níl foireann an tionscadail tar éis teacht le chéile an athuair fós.
- 13.13** Ó bhíodhas ag súil go rithfí an reachtaíocht riachtanach, rinneadh soláthar meastacháin de €845,000 in aghaidh na bliana i ráitis airgeadais na Roinne do 2020 agus 2021 le haghaidh oibriú na hoifige feidhmiúcháin um chaomhnóirí *ad litem*. Tabhaíodh €127,000 mar chaiteachas in 2020, agus caitheadh an chuid is mó den tsuim sin ar chóras TF a fhorbairt, a úsáidfear chun cásanna a bhainistiú. Níor caitheadh aon chuid de sholáthar na bliana 2021 mar gheall ar mhoill bhreise ar bhunú na hoifige.

Faisnéis staitistiúil maidir le bainistiú feidhmíochta agus réamhaisnéisiú

- 13.14** Ní ullmhaíonn agus ní fhoilsíonn an Roinn ná Tusla príomhtháscairí feidhmíochta maidir leis an tseirbhís caomhnóra *ad litem*. Bailíonn Tusla faisnéis faoi chostas na seirbhíse agus na gnéithe is bun leis an gcostas, e.g., uaireanta a ndearnadh billeáil fúthu, ciliméadar a taistealaíodh. Ullmhaíonn Tusla figiúirí buiséadaithe do chostais chaomhnóra *ad litem* (lena n-áirítear a n-ionadaithe dlíthiúla) trí athbhreithniú a dhéanamh ar chaiteachas na bliana roimhe sin.¹ Cé go bhfuil sonraí faoi uaireanta agus taisteal á dtiomsú, níl siad á n-úsáid chun an ghníomhaíocht don tseirbhís a thuar.

Freagra Tusla

- 13.15** Níl údarás ag Tusla maidir le monatóireacht a dhéanamh ar obair caomhnóra *ad litem* (ceaptha ag an gcúirt) nó maidir le measúnú a dhéanamh ar cháilíocht na seirbhíse a chuirtear ar fáil. Níl baint ag Tusla le cúrsaí mar thráthúlacht ná níl aon údarás aige athbhreithniú a dhéanamh ar fheidhmíocht oibre caomhnóra *ad litem* ná aon fhiosrúcháin a dhéanamh ina leith. Tá an tseirbhís treoraithe ag éileamh agus níl aon smacht ná ionchur ag Tusla agus, dá bharr sin, bíonn sé deacair a thuar le haon chinnteacht cén ghníomhaíocht caomhnóirí *ad litem* a bheidh ann sa bhliain atá romhainn.

Freagra na Roinne

- 13.16** Faoi fhorálacha Acht 2022, ní bheidh Tusla freagrach a thuilleadh as íocaíochtaí a dhéanamh le caomhnóirí *ad litem*, rud a bheidh faoi chúram na hoifige feidhmiúcháin. Tugann an Roinn le fios go mbeidh ar an oifig feidhmiúcháin sonraí staitistiúla a bhailiú chun éileamh agus riachtanais bhliantúla buiséid a thuar don tseirbhís agus tugann sí le fios go ndéanfar príomhtháscairí feidhmíochta a fhorbairt.
- 13.17** Níor caitheadh an soláthar 2021 sa chuntas leithreasa don oifig feidhmiúcháin mar gheall ar an moill ar chur chun cinn na reachtaíochta chun tacú le hathchóiriú na seirbhíse caomhnóra *ad litem* agus de dheasca thionchar leanúnach phaindéim Covid-19 ar an Roinn. Tá obair ullmhúcháin maidir le hoscailt na hoifige feidhmiúcháin ar siúl, ach ní fhéadfaí an Oifig a chur ar bun sula rithfí an reachtaíocht mar go mbeadh an baol ann go sárófaí deighilt na gcumhachtaí idir an feidhmeannach agus na breithiúna. Ina theannta sin, bhí cainteanna ag an Roinn leis an Roinn Dlí agus Cirt maidir le suíomh deiridh na hoifige feidhmiúcháin, rud as ar eascair éiginnteacht faoi aistriú féideartha na hoifige chuig córas cúirte teaghlaigh amach anseo.

¹ Níl baint ag an Roinn le tiomsú na bhfigiúirí buiséid mar chuid den phróiseas meastachán don tseirbhís caomhnóra *ad litem*.

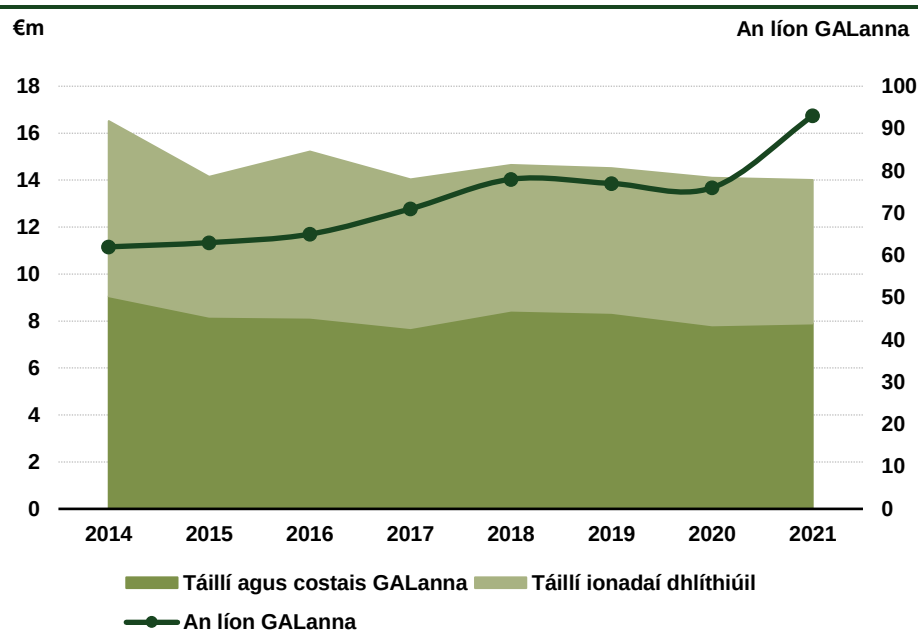
Costas na seirbhíse agus méadracht feidhmíochta

Moladh

*Ba cheart do Tusla leas a bhaint as an bhfaisnéis atá ar fáil chun raon méadrachtaí feidhmíochta a fhorbairt, mar shampla meánchostas in aghaidh an cháis, meánualach cásanna in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*, agus meánchostas in aghaidh an chineáil seirbhíse a sholáthraíonn caomhnóirí *ad litem*, chun costais níos mó ná an meán a aithint agus dearbhú a fháil go bhfuil siad cuí.*

- 13.18** Fostaíonn formhór na gcaomhnóirí *ad litem* aturnaetha agus abhcóidí chun ionadaíocht a dhéanamh dóibhsean nó dá gcliaint sa chúirt. Is ar Tusla¹ atá sé íoc as táillí caomhnóirí *ad litem* agus as a bhfoirne dlí. Sa tréimhse 2014 go 2021, thabhaigh Tusla €117 milliún mar chostais ar an tseirbhís (féach Fíor 13.2).
- 13.19** Toisc go gceapann an chúirt na caomhnóirí *ad litem*, ní féidir le Tusla ach rialuithe teoranta airgeadais a chur i bhfeidhm agus ní féidir leis riail maidir le luach ar airgead a chur i bhfeidhm ar na híocaíochtaí sin. Cé go bhfuil ráta comhaontaithe ag Tusla le haghaidh uaireanta gairmiúla le caomhnóirí *ad litem*, tá an tseirbhís bunaithe ar éileamh, agus an caiteachas á chinneadh ag an líon uaireanta gairmiúla a éilítear ar gach cás.

Fíor 13.2 Líon caomhnóirí *ad litem*, costais agus táillí dlí

1 Sonaítear in alt 26(2) den Acht um Chúram Leanaí, 1991, 'go n-íocfaidh an bord sláinte lena mbaineann aon chostais a thabhoídh duine agus é nó í ag gníomhú mar chaomhnóir *ad litem* faoin alt seo'. Aistríodh an fhreagracht ina dhiaidh sin chuig Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (in 2005) agus chuig Tusla (in 2013).

Foinse: Ráitis airgeadais Tusla 2014 – 2021

- 13.20** Cuireann Tusla roinnt rialuithe airgeadais i bhfeidhm maidir le sonraisc caomhnóirí *ad litem* (féach Fíor 13.3).

Fíor 13.3 Rialuithe airgeadais atá curtha i bhfeidhm ag Tusla maidir le sonraisc caomhnóirí *ad litem*

An cineál rialaithe	Toradh	Sonraí
Seiceálacha caighdeánacha rialaithe — curtha i bhfeidhm maidir le gach sonrasc	Eisíonn Tusla fiosruithe chuig caomhnóirí <i>ad litem</i> maidir le haon aimhrialtachtaí a tugadh faoi deara agus nach mór a réiteach sula ndéantar aon íocaíocht.	Údaraítear baisceanna sonrasc agus comhaid íocaíochta ag an leibhéal cuí laistigh de Tusla.
Cuirtear seiceáil réasúntachta i bhfeidhm maidir le gach sonrasc	Íocann Tusla sonraisc cheadaithe na gcaomhnóirí <i>ad litem</i> .	A dhéantar ar leibhéal an tsonraisc Déantar seiceálacha lena chinntiú go bhfuil an sonrasc bailí agus gur ríomhadh na hiomláin i gceart. Cinntear go mbaineann na huairanta a éilítear le tascanna caomhnóra <i>ad litem</i>. Cinntítear nach ndéantar aon dúbailt ar éileamh ar uaireanta gairmiúla, míleáiste nó speansais. Cinntear an bhfuil Cuma réasúnta ar na huairanta a éilítear, bunaithe ar eolas agus tuiscint Tusla ar chóras na gcúirteanna agus ar an bpróiseas um chúram leanaí.
Athbhreithnithe siarghabhálacha — a dhéantar ar bhonn ad-hoc	D'éirigh le Tusla laghdúithe a fháil ar na suimeanna a billéaladh ó 2019 go 2021.	A dhéantar ag leibhéal an chaomhnóra <i>ad litem</i> Bunaithe ar threochtaí a aithníodh i seiceálacha réasúntachta ar leibhéal an tsonraisc. Athbhreithniú ar na huairanta a éilítear agus na tascanna a críochnaíodh ar leibhéal carnach thar thréimhse fhada ama.

Foinse: Anailís ó Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Athbhreithnithe siarghabhálacha

- 13.21** Baineann athbhreithniú siarghabhálach le scrúdú mionsonraithe ar aon aimhrialtacht a aithníodh sna sonraisc thar thréimhse fhada ama. De réir mar a athbhreithnítear sonraisc gach mí ó thaobh réasúntachta, tugtar saincheisteanna féideartha faoi deara agus aithnítear patrúin fhéideartha billeála. Cuirtear ceisteanna faoi leith ansin ar an gcaomhnóir *ad litem* agus breithnítear na freagraí. Féadfar monatóireacht a dhéanamh ar na cúrsaí thar roinnt míonna agus ar an bhforú a rinneadh.
- 13.22** I gcás go bhfuil pátrúin de chostais arda leanúnacha aitheanta ag Tusla a d'éiligh caomhnóir *ad litem*, féadfar athbhreithniú siarghabhálach a dhéanamh ar shonraisc thar roinnt míonna nó blianta ar gach cás nó ar roinnt cásanna. De ghnáth, déanann Tusla a dhícheall idirbheartaíocht a dhéanamh agus teacht ar chomhaontú leis an gcaomhnóir *ad litem*, agus fuair sé lascaíní ar tháillí i bhformhór na gcásanna. I gcás amháin, nuair nár tairgeadh lascaine ar tháillí, cuireadh an cheist ar ais chuig an gcúirt a cheap an té sin.
- 13.23** Toisc go bhfuil na tascanna a bhaineann le hathbhreithnithe siarghabhálacha a dhéanamh dian ar acmhainní, bíonn an líon de na hathbhreithnithe sin teoranta. Fiafraíodh de Tusla sa scrúdú an líon athbhreithnithe siarghabhálacha a rinneadh gach bliain ó 2014 i leith. Ní raibh Tusla in ann an fhaisnéis sin a sholáthar, ach measann sé go ndearnadh thart ar 30 athbhreithniú san iomlán ó 2015 i leith.

Méadracht feidhmíochta

- 13.24** Fuarthas amach sa scrúdú gur thart faoi 17 gcás meánlíon na gcásanna in aghaidh an chaomhnóra *ad litem* (féach Fíor 13.4). Ba bheag éagsúlacht a bhí ann sna meánualaí cásanna idir na grúpaí soláthraithe.

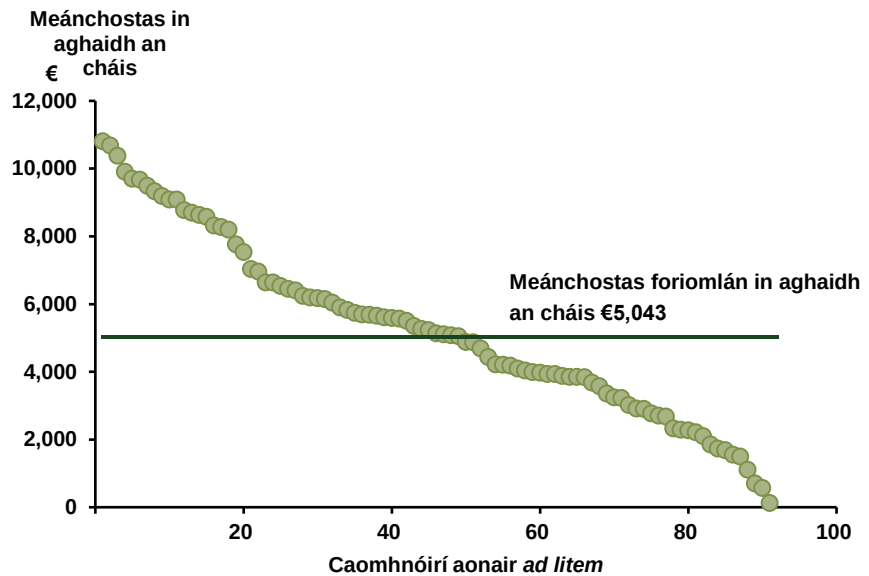
Fíor 13.4 Meánualaí cásanna na soláthraithe seirbhíse don bhliain 2021

Soláthraithe seirbhíse	Barnardos	TIGALA	Daoine aonair agus grúpaí beaga	Iomlán
An líon caomhnóirí <i>ad litem</i> a aithníodh	32	25	34	91
An líon cásanna idir lámha	503	453	621	1,577
Sciar den ualach cásanna mar %	32%	29%	39%	100%
An líon páistí a ndearnadh ionadaíocht dóibh	819	726	976	2,521
Meánualach cásanna in aghaidh an chaomhnóra <i>ad litem</i>	16	18	18	

Foinse: An Gníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach (Tusla)

- 13.25** Coinníonn Tusla scarbhileog rianaithe de ghníomhaíocht caomhnóirí *ad litem*. Tá an fhaisnéis seo a leanas sa scarbhileog: ainm an cháis, uimhir an tsonraisc, iomlán an tsonraisc, an t-am billeáilte, míleáiste, am taistil, an t-am a caitheadh ar thuairisciú agus an t-am a caitheadh ag freastal ar an gcúirt.
- 13.26** Ag deireadh gach bliana, tiomsaíonn Tusla achoimre ón scarbhileog rianaithe ar chostais in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*. Soláthraítear san achoimre seo an fhaisnéis seo a leanas in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*: an líon iomlán cásanna, an líon iomlán sonrasc, costais iomlána, míleáiste iomlán agus am taistil iomlán. Ríomhtar an meánchostas in aghaidh an cháis in aghaidh an chaomhnóra *ad litem* san achoimre seo ar scarbhileog na gcostas.
- 13.27** Seachas an meánchostas in aghaidh an cháis in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*, níor ríomhadh aon mhéadracht feidhmíochta eile ag baint úsáid as an bhfaisnéis a bhí ar fáil.
- 13.28** Chun críocha an scrúdaithe seo, sholáthair Tusla anailís don fhoireann scrúdaithe ar an bhfaisnéis a bhí bailithe aici maidir le huairéanta billeáilte in aghaidh an cháis maidir le 91 chaomhnóir *ad litem* don tréimhse ó Eanáir go Nollaig 2021, agus an meánchostas in aghaidh an cháis in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*. Léiríonn sé seo go bhfuil raon leathan ann idir caomhnóirí *ad litem* sa mheánchostas in aghaidh an cháis a láimhseáiltear. Ba é €5,043 an meánchostas iomlán in aghaidh an cháis ach, i gcás caomhnóirí aonair *ad litem*, bhí éagsúlacht sa mheánchostas in aghaidh an cháis éagsúil ó dhíreach os cionn €127 go dtí breis agus €10,800 (féach Fíor 13.5).

Fíor 13.5 Anailís ar an meánchostas in aghaidh an cháis in aghaidh an chaomhnóra *ad litem*, 2021

Foinse: An Gníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach

- 13.29** In 2021, rinne Tusla cleachtadh comparáide ag baint úsáid as achoimre ar shonraí costais ó 2020 agus 2019. De thoradh an chleachtaidh, tuairiscíonn Tusla go raibh sé indéanta na caomhnóirí billeála *ad litem* ab airde a aithint thar an dá bhliain agus na caomhnóirí *ad litem* ar tháinig méadú nó laghdú ar a gcostas a aithint go héasca, chun léargas foriomlán a fháil ar an ngluaiseacht thar an dá bhliain agus chabhraigh sé freisin maidir le caomhnóirí *ad litem* a aithint a bhféadfadh sé a bheith riachtanach athbhreithniú breise a dhéanamh air nó uirthi.
- 13.30** Léiríodh sa chomparáid méadú iomlán 9% ar an líon caomhnóirí *ad litem* a chuir sonraisc isteach, laghdú 11% ar chostais iomlána, laghdú 12% ar uaireanta gairmiúla a ndearnadh billeáil orthu agus laghdú foriomlán 39% ar mhíleáiste a billeáladh. Mar sin féin, le teacht phaindéim Covid-19 agus mar gheall ar an tionchar a bhí aige ar an Stát, b'fhéidir nach dtugann comparáid idir na blianta léargas iontaofa ná fiúntach.

Freagra Tusla

- 13.31** Faigheann Tusla breis is 1,000 sonrasc in aghaidh na míosa ó bhreis is 90 caomhnóirí *ad litem*. Ceanglaítear orthu méid mór faisnéise a sholáthar ar gach sonrasc. Déantar na sonraí a thaifeadadh go príomha ar scarbhileoga atá ag teastáil chun meánchostas in aghaidh an cháis agus meánualach cásanna in aghaidh an chaomhnóra *ad litem* a thabhairt. Úsáidtear córas bainistíochta cásanna le haghaidh sonrasc ó Barnardos.
- 13.32** Agus an tseirbhís riachtanach á cur i gcrích, ní mór do chaomhnóirí *ad litem* gabháil do roinnt gníomhaíochtaí. Chun faisnéis a thiomsú maidir le minicíocht agus costas gach gníomhaíochta, bheadh sé riachtanach sonraisc a fháil trí chóras saincheaptha bainistíochta cásanna. Cinneadh gan dul ar aghaidh chun córas nua a sholáthar go dtí go dtógfaidh an gníomhaireacht nua an tseirbhís caomhnóra *ad litem* ar láimh.
- 13.33** Déanann an oifig dlí a dícheall an oiread faisnéise agus is féidir a ghabháil i gcúinsí nach bhfuil dóthain acmhainní TF ná daonna aici. Ina theannta sin, níl aon sainchúram ar Tusla maidir le feidhmiú na seirbhíse.

Próiseas iomaíoch tairisceana

Moladh

Ba cheart don Roinn scrúdú a dhéanamh ar na roghanna maidir le hionadaithe dlíthiúla a fhostú mar chaomhnóirí ad litem trí phróiseas iomaíoch tairisceana.

- 13.34** Féadfaidh caomhnóir *ad litem* ionadaí dlíthiúil a cheapadh má cheapann sé nó sí go rachadh sé chun leas an linbh é sin a dhéanamh. Mar sin féin, ní cheadaítear le forálacha reatha Acht 1991 go ndéanadh aturnae agus caomhnóir *ad litem* araon ionadaíocht do leanbh. Mar sin, is éard a tharlaíonn go hiondúil ná go bhféadfaidh caomhnóir *ad litem* aturnae a fhostú chun gníomhú thar a cheann nó a ceann. Cé go n-íocann Tusla na costais dlí a thabhaíonn caomhnóirí *ad litem*, ní bhailítear aon sonraí ar an líon caomhnóirí *ad litem* a fhostaíonn ionadaithe dlí.
- 13.35** Sa tréimhse 2014 – 2021, d'íoc Tusla €51.6 milliún i gcostais dlí le caomhnóirí *ad litem*. Ceanglaítear le ciorcláin na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe (RCPA) ar chomhlachtaí poiblí, nuair is féidir, próiseas iomaíoch a úsáid chun seirbhísí dlí á fháil. Mar sin féin, toisc nach bhfuil caomhnóirí *ad litem* fostaíte ná á mbainistiú ag comhlacht poiblí, ní thagann soláthar a gcuid seirbhísí dlí faoi raon feidhme threoir RCPA.
- 13.36** Sonraítear san Acht um Chúram Leanaí (Leasú), 2022, go ndéanfaidh an tAire comhairle dlí agus ionadaíocht dhlíthiúil a sholáthar don chaomhnóir *ad litem*, nó go socróidh sé go soláthróidh sé é, i gcás go meastar go rachadh sé sin chun leas an linbh.

Freagra na Roinne

- 13.37** Tá iniúchadh á dhéanamh ag an Roinn ar na roghanna maidir le fhostú ionadaithe dlí do chaomhnóirí *ad litem* san oifig feidhmiúcháin atá beartaithe. Níl aon oibleagáid ar chaomhnóirí *ad litem* faoi láthair úsáid a bhaint as seirbhísí den sórt sin agus ní raibh aon bhunús reachtúil ag an Roinn chun an obair sin a chur chun cinn roimh achtú an Achta um Chúram Leanaí (Leasú), 2022.
- 13.38** Is é plean leathan na Roinne aonad dlí a bhunú laistigh den oifig feidhmiúcháin a sholáthróidh comhairle dlí do chaomhnóirí *ad litem*, a sholáthróidh ionadaíocht dhlíthiúil uaireanta agus a bhunóidh painéal de chleachtóirí dlí chun ionadaíocht a dhéanamh ar chaomhnóirí *ad litem*. Cé go bhfuil sé beartaithe go laghdóidh an beart seo caiteachas ar ionadaíocht dlí, tá rún ag an Roinn go mbeidh ionadaíocht dlí ag caomhnóirí *ad litem* nuair is gá.

Conclúidí

- 13.39** Tabhaíonn Tusla caiteachas suntasach bliantúil maidir le táillí a íoc le caomhnóirí *ad litem*, agus lena n-ionadaithe dlí. I ngach cás, bíonn Tusla é féin ina pháirtí sna himeachtaí dlí ina bhfuil na caomhnóirí *ad litem* fostaíte. Cruthaíonn an socrú sin coinbhleacht leasa ab fhearr a sheachaint.
- 13.40** Níl na moltaí a rinneadh i dtuarascáil 2015 ón Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste, agus ar ghlac an Roinn agus Tusla leo ag an am, curtha i bhfeidhm go fóill.

- 13.41** Bhí gá le hathruithe reachtaíochta chun eintiteas neamhspleách a chruthú a bheadh freagrach as an tseirbhís a bhainistiú agus a mhaoirsiú. Cuireadh tús le hathchóiriú na reachtaíochta go déanach in 2015, ach chuir olltoghchán 2020 agus tionchair phaindéim Covid-19 isteach air agus moill air. Cuireadh bailchríoch ar bhonn reachtach athbheithnithe maidir le soláthar na seirbhíse i mí Iúil 2022, le hachtú an Achta um Chúram Leanaí (Leasú), 2022. Cruthaítear le forálacha an Achta an deis chun na moltaí a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear oifig feidhmiúcháin a bhunú laistigh den Roinn chun an tseirbhís a bhainistiú agus a mhaoirsiú go ceann i bhfad. San fhadtearma, tá sé beartaithe go n-aistreofaí bainistíocht agus maoirseacht na seirbhíse chuig seirbhís cúirte dlí teaghlaigh.
- 13.42** Coinníonn Tusla scarbhileog rianaithe de ghníomhaíocht caomhnóirí *ad litem* a chuimsíonn an líon cásanna, costais iomlána, míleáiste agus amanna taistil. Éilíonn Tusla go gcuirfí sonraí na n-ionadaithe dlí ar áireamh ar shonraisc, ach ní chomhordaíonn sé an fhaisnéis seo mar fhaisnéis chaighdeánach chun a fhorbhreathnú ar an tseirbhís a threorú agus chun na rudaí is cúis le costais a thuiscint.
- 13.43** Mar fhreagra ar thuarascáil 2015, d'aontaigh Tusla raon méadrachtaí feidhmíochta a fhorbairt agus dúirt an Roinn go rachadh sí i dteagmháil le Tusla chun na méadrachtaí sin a fhorbairt. Seachas an meánchostas in aghaidh an cháis a ríomh, níl méadrachtaí feidhmíochta forbartha ag Tusla, agus thug sé faoi deara nach bhfuil aon sainchúram aige maidir le maoirseacht a dhéanamh ar fheidhmíocht na seirbhíse.
- 13.44** Ceadóidh an tAcht um Chúram Leanaí (Leasú), 2022, don tseirbhís nua caomhnóirí *ad litem* comhairle a sholáthar do chaomhnóirí *ad litem* ar chúrsaí dlí, agus i gcásanna áirithe ionadaíocht dlí a sholáthar do chaomhnóirí *ad litem* in imeachtaí cúraim leanaí.

Iarscríbhinn 13A Alt 1 le treoirlínte an Bhoird Chomhairligh um Acht na Leanaí — “Mianta, mothúcháin agus leasanna leanaí a chur in iúl,” Bealtaine 2009

Cuid 1: Treoir maidir le Ról, Ceapadh, Cáilíochtaí agus Oiliúint Caomhnóirí *ad litem*

1.1 Ról

Tar éis chomhairliúcháin BCAL le páirtithe leasmhara náisiúnta, comhaontaíodh gur cheart gurbh é ról an chaomhnóra *ad litem* “**mianta, mothúcháin agus leasanna an linbh a bhunú go neamhspleách agus iad a chur i láthair na cúirte mar aon le moltaí**”.

Tá ról déach ag an gcaomhnóir *ad litem*, mianta agus mothúcháin an linbh a chur in iúl don chúirt agus comhairle a thabhairt maidir le leas an linbh.

Tá an ról seo mar bhunsraith – nó ar a laghad bíonn tionchar aige – ar cheapadh, cáilíochtaí agus oiliúint shonrach iarrthóirí don ról mar chaomhnóir *ad litem*.

Ina fhianaise sin, is é Cuid 1 croí an doiciméid, trína leagtar síos an ton dá bhfuil le teacht i gCuid 2 agus Cuid 3. Féachann Cuid 1 ar chaighdeáin dea-chleachtais don ról, critéir cheapacháin, cáilíochtaí, agus sa deireadh thiar d’oiliúint.

1.2 Caighdeáin um Dhea-Chleachtas

1.2.1 Achoimre ar Chaighdeáin

Maidir le hionadaíocht neamhspleách a sholáthar do leanbh atá ina ábhar nó ina hábhar d’imeachtaí cúram leanaí faoi Acht na bliana 1991, ní mór don chaomhnóir *ad litem* freagracht Fheidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte a aithint maidir le bainistiú aon cháis a bhfuil baint aige nó aici leis. Tá na caighdeáin seo a leanas infheidhme maidir le gnéithe éagsúla de ról caomhnóra *ad litem*:

- (a) **Neamhspleáchas:** tá an caomhnóir *ad litem* neamhspleách ar gach gairmí eile agus baill foirne gníomhaireachta a bhfuil baint acu leis an leanbh agus leis an teaghlach.
- (b) **Cuimsitheacht:** áiríteoidh an caomhnóir *ad litem* go gcuirfear tuairimí na bpáirtithe uile agus daoine suntasacha eile san áireamh.
- (c) **Fiosrú ar chúinsí an linbh:** beidh cur chuige an chaomhnóra *ad litem* i leith an taisc pleanáilte, dírithe agus solúbtha. Tabharfar tús áite do mhoill a sheachaint, seachas moilleanna atá beartaithe agus a bhfuil cuspóir leo. Comhlíonfaidh an fiosrúcháin forálacha

na nAchtanna um Shaoráil Faisnéise, 1997 agus 2003, agus na nAchtanna um Chosaint Sonraí, 1998 agus 2003.

- (d) **Leasanna an linbh:** buailfidh an caomhnóir *ad litem* leis an leanbh chomh minic agus is gá chun a bheith sásta go ndéantar a mhianta/a mianta, a mhothúcháin/a mothúcháin agus a leasanna a fháil amach agus go ndéantar ionadaíocht chuí air nó uirthi os comhair na cúirte.
- (e) **Meastóireacht agus tuairisciú:** comhlánóidh an caomhnóir *ad litem* tuarascáil i scríbhinn don chúirt, mura n-éilíonn nádúr eisceachtúil an cháis a mhalairt.
- (f) **Freastal ar an gcúirt:** freastalóidh an caomhnóir *ad litem* ar na dátaí cúirte go léir mura mbíonn sé/sí insaortha ag an gcúirt.
- (g) **An cás a dhúnadh:** nuair a bhíonn imeachtaí tugtha chun críche, beidh deireadh le páirt an chaomhnóra *ad litem* sa chás. Mar sin féin, má tá sé sceidealta go ndéanfar athbhreithniú breise ar an gcás, lorgóidh an caomhnóir *ad litem* soiléiriú ón gcúirt an bhfuiltear ag súil go mbeadh páirt bhreise aige nó aici sa chás.

Déantar scrúdú níos doimhne anois ar na caighdeáin sin.

1.2.2 Neamhspleáchas

Chun é seo a bhaint amach, déanfaidh caomhnóir *ad litem*:

- (a) Cásanna a sheachaint a bhféadfadh coinbhleacht leasa nó coinbhleacht leasa braite a bheith aige nó aici ann agus a chur in iúl don chúirt faoi aon choinbhleacht a d’fhéadfadh teacht chun cinn le linn imeachtaí.
- (b) Freagracht ghairmiúil a ghlacadh maidir lena mheasúnú nó lena measúnú agus a mholtaí nó a moltaí i ngach cás agus a bheith cuntasach don chúirt.
- (c) Féachaint le toradh cuí a bhaint amach a bheidh bunaithe ar mhianta, mothúcháin agus leasanna an linbh trí chur chuige comhpháirtíochta a ghlacadh agus trí dhul i gcomhairle le gach páirtí agus páirt a bheith acu ann.

1.2.3 Cuimsitheacht

Áiríteoidh an caomhnóir *ad litem* go gcuirfear tuairimí na bpáirtithe uile agus daoine suntasacha eile san áireamh.

Chun é sin a bhaint amach, déanfaidh caomhnóir *ad litem*:

- (a) a chinntiú bhfuil an leanbh ar an eolas faoina bhfuil ag tarlú le linn na n-imeachtaí agus faoin toradh.
- (b) Smaoineamh ar roinnt d'ábhar a thuairisce nó a tuairisce, nó an t-ábhar ar fad, a roinnt leis an leanbh, ag féachaint d'aois agus/nó leibhéal aibíochta an linbh agus ag baint úsáid as breithiúnas gairmiúil.
- (c) A chinntiú go gcuirtear a thuairisc nó a tuairisc ar fáil do gach páirtí, trína n-ionadaithe dlí nuair is cuí, agus go gcuirtear moltaí ar áireamh.
- (d) Nádúr agus cuspóir na measúnuithe saineolacha agus na scrúduithe a mholann sé/sí agus comhaontú na bpáirtithe go léir a lorg maidir le soláthar den sórt sin.

1.2.4 Fiosrúchán ar Imthosca an Linbh

Beidh cur chuige an chaomhnóra *ad litem* i leith an taisc pleanáilte, dírithe agus solúbtha. Tabharfar tús áite do mhoill a sheachaint, seachas moill atá beartaithe agus a bhfuil cuspóir léi. Comhlíonfaidh an fiosrúchán forálacha na nAchtanna um Shaoráil Faisnéise, 1997 agus 2003, agus na nAchtanna um Chosaint Sonraí, 1998 agus 2003.

Le linn fiosrúchán a sheoladh: déanfaidh caomhnóir *ad litem*

- (a) aghaidh a thabhairt ar réimsí a bhaineann leis na himeachtaí cúirte faoi leith.
- (b) Pleananna tosaigh agus nuashonraithe a thaifeadadh le linn an imscrúdaithe agus iad sin a choinneáil mar aon le nótaí agus doiciméid eile arna bhfáil le linn an fhiosrúcháin.
- (c) Nádúr agus cuspóir ról an chaomhnóra *ad litem* a chur in iúl don leanbh.
- (d) Bheith feasach ar an dualgas rúndachta faoi fhorálacha Threoirlínte Náisiúnta Tús Áite do Leanaí 1999 cibé an bhfuil siad nuashonraithe, leasaithe nó an bhfuil ábhar eile curtha ina n-áit, rúndacht ghairmiúil, na teorainneacha rúndachta i gcúinsí áirithe agus na cearta chun príobháideachta.
- (e) Cloí le ceanglais na nAchtanna um Chosaint Sonraí, 1998 agus 2003, agus na nAchtanna um Shaoráil Faisnéise, 1997 agus 2003, mar aon le cearta príobháideachta gach duine.

1.2.5 Leasanna an Linbh

Buailfidh an caomhnóir *ad litem* leis an leanbh chomh minic agus is gá chun a bheith sásta go ndéantar a mhianta/a mianta, a mhothúcháin/a mothúcháin agus a leasanna a chur go leordhóthanach os comhair na cúirte.

Chun é sin a bhaint amach, déanfaidh caomhnóir *ad litem*:

- (a) Anailís, athbhreithniú agus measúnú go tráthrialta ar aon rioscaí don leanbh.
- (b) Díriú go leanúnach ar an ngá atá le teacht ar chinntí sonracha atá le leas an linbh agus an fhaisnéis go léir a fhaightear le linn an fhiosrúcháin a mheas, agus cearta an linbh agus a t(h)uismitheoir(i), a c(h)aomhnóir(i) nó a c(h)úramóir(i) á gcur san áireamh.
- (c) Aon saincheisteanna eile a thuairisciú de réir mar is cuí nó de réir mar a threoraíonn nó a iarrann an chúirt.
- (d) Príomhréimsí comhaontaithe agus easaontais idir na páirtithe ábhartha lena n-áirítear an leanbh, sna himeachtaí a lua ar mhaithe leis an gcúirt.
- (e) Trácht a dhéanamh ar na critéir chun ordú a dhéanamh maidir leis na himeachtaí atá i gceist.
- (f) A bhreithniú an rachadh sé chun leas an linbh a iarraidh go gceapfaí ionadaí dlíthiúil chun ionadaíocht a dhéanamh don leanbh sna himeachtaí.
- (g) Smaoineamh ar chead a lorg ón gcúirt maidir leo seo:
 1. Ionadaí dlí a cheapadh don chaomhnóir *ad litem*.
 2. Dul i gcomhairle, nuair is gá, le gairmí dlí maidir le saincheisteanna dlí sna himeachtaí.
- (h) Go háirithe, agus é nó í ag déanamh ionadaíocht do leanaí faoi chúram speisialta nó faoi choinneáil shibhialta, déanfaidh an caomhnóir *ad litem*:
 1. Smaoineamh i gcónaí ar chearta bunreachtúla an linbh agus a t(h)uismitheoirí.
 2. Fiosrú ar na himthosca ina gcuirtear an leanbh in aonad cúraim speisialta nó faoi choinneáil shibhialta trí Ordú Ard-Chúirte, agus oiriúnacht an tsocraithe, oiriúnacht an phlean cúraim agus aon roghanna eile á dtuairisciú don chúirt.

1.2.6 Meastóireacht agus Tuarascáil

Comhlánóidh an caomhnóir *ad litem* tuarascáil i scríbhinn don chúirt, mura n-éilíonn nádúr eisceachtúil an cháis a mhalairt.

Chun é sin a bhaint amach, déanfaidh caomhnóir *ad litem*:

- (a) Anailís chórasach ar an ábhar ar fad a bailíodh sula scríobhann sé/sí an tuarascáil.
- (b) Aghaidh a thabhairt ar éagsúlachtaí suntasacha i dtuairimí agus iad sin a chuir isteach sa tuarascáil.
- (c) Díriú ar anailís neamhspleách dea-argóinte cáis ina bhfuil moltaí soiléire chun cabhrú leis an gcúirt cinntí cuí a dhéanamh ar mhaithe leis an leanbh.
- (d) Breithniú agus tuairisciú a dhéanamh ar na roghanna go léir atá ar fáil don chúirt agus oiriúnacht nó a mhalairt gach ceann díobh a léiriú.
- (e) Bheith eolach ar an obair ar fad a dhéantar mar aon lena hábharthacht agus tagairt a dhéanamh d'eolas gairmiúil ábhartha agus torthaí taighde chun tacú le moltaí.
- (f) Gan obair a rinneadh in áit eile a dhúbailt.
- (g) Gan glacadh le freagrachtaí soláthraithe seirbhíse nó gníomhaireachtaí eile mar ualach air/uirthi féin.
- (h) Béim a leagan ar aon cheisteanna a bhaineann leis na seirbhísí atá ar fáil don leanbh.
- (i) Deimhin a dhéanamh de, i gcás go n-iarrann an chúirt air/uirthi tuarascálacha eatramhacha a sholáthar, go bhfuil faisnéis cothrom le dáta i ngach tuarascáil.
- (j) Tuarascálacha a chur ar fáil do na páirtithe go léir lena mbaineann roimh an gcéad dáta cúirte eile, agus ba cheart an tráthchlár chuige sin a bheith comhaontaithe in éisteachtaí roimhe sin.

1.2.7 Freastal ar an gcúirt

Freastalóidh an caomhnóir *ad litem* ar na dátaí cúirte uile mura saorann an chúirt é nó í ó bheith i láthair.

Is é an cuspóir a bheidh le freastal ná:

- (a) Tuairisc a chur i láthair na cúirte agus a bheith ar fáil chun fianaise a thabhairt.
- (b) Aon ábhar práinneach a chuireann isteach, nó ar dóigh díobh cur isteach, ar chearta, folláine nó leasanna an linbh a chur in iúl don chúirt.

- (c) Cabhrú leis an gcaoi fhoriomlán a mbainistíonn an chúirt an cás trí thuairimí ábhartha maidir le riachtanais an linbh a nochtadh in éisteachtaí cúirte.
- (d) An chúirt a chur ar an eolas faoi cheisteanna a bhaineann le moill is féidir a sheachaint maidir le cinntí a dhéanamh faoin leanbh.

1.2.8 An Cás a Dhúnadh

Nuair a bhíonn imeachtaí tugtha chun críche, tagann deireadh le baint an chaomhnóra *ad litem* leis an gcás. Má tá an cás sceidealta le haghaidh athbhreithniú breise, lorgóidh an caomhnóir *ad litem* soiléiriú ón gcúirt ar a bhfuiltear ag súil leis de thoradh na rannpháirtíochta breise a bheidh aige nó aici leis.

Ina theannta sin:

- (a) Nuair a chuirtear deireadh leis na himeachtaí, ní mór don chaomhnóir *ad litem* thoradh an cháis a mhíniú don leanbh agus a mhíniú go mbeidh deireadh ag teacht lena p(h)áirt sa scéal.
- (b) Tabharfaidh sé/sí eolas do dhaoine iomchuí eile, mar shampla finnétithe saineolacha, faoi thoradh na héisteachta cúirte agus míneoidh sé/sí go bhfuil deireadh tagtha le páirt an chaomhnóra *ad litem* sa scéal.
- (c) Ag deireadh na n-imeachtaí, áiritheoidh an caomhnóir *ad litem* go gcuirfear bearta slándála cuí i bhfeidhm i gcoinne rochtain neamhúdaraith ar aon sonraí arna mbailiú le linn an cháis agus i gcoinne iad a athrú, a nochtadh nó a scriosadh agus i gcoinne a gcailliúna nó a scriosta de thaisme de réir fhorálacha alt 2(1)(d) den Acht um Chosaint Sonraí, 1988.

1.3 Caighdeáin maidir le Ceapacháin

1.3.1 Léirmhíniú an téarma ‘Critéir maidir le Ceapacháin’

Admhaíodh freisin le linn an phróisis comhairliúcháin go bhféadfadh dhá bhrí a bheith leis an téarma ‘critéir maidir le ceapacháin’. Ar an gcéad dul síos, go gcomhlíonadh na daoine ar mian leo a bheith ina gcaomhnóirí *ad litem* na critéir incháilitheachta atá leagtha amach in 1.3.2 thíos; agus ar an dara dul síos, go bhféadfadh an chúirt an treoirt a mhol BCAL a bhreithniú agus cinneadh á dhéanamh maidir le caomhnóir *ad litem* a cheapadh do chás sonracha mar atá tuairiscithe in 1.3.3.

1.3.2 Incháilitheacht maidir le Ceapachán mar Chaomhnóir *ad Litem*

Chun a bheith incháilithe lena c(h)eapadh chuig ról mar chaomhnóir *ad litem*, caithfear cloí leis na critéir seo a leanas:

- (a) Ní mór don Gharda Síochána grinnfhiosrúchán a dhéanamh ar iarrthóirí ar an ról mar chaomhnóir *ad litem*.
- (b) Ní mór d'iarrthóirí a bheith sásta ráiteas féindearbhaitha a sholáthar gach trí bliana á rá go bhfuil siad oiriúnach do bheith ag cleachtadh.
- (c) Má tá cónaí ar iarrthóir i dtír ar bith seachas Éire ar feadh tréimhse is faide ná trí mhí, caithfidh póilíní na tíre sin grinnfhiosrúchán a dhéanamh air nó uirthi.
- (d) Ní mór d'iarrthóirí an líon riachtanach teistiméireachtaí a sholáthar.
- (e) Ní mór d'iarrthóirí cáilíocht tríú leibhéal a bheith acu in obair shóisialta atá aitheanta ag Bord Náisiúnta na gCáilíochtaí in Obair Shóisialta, síceolaíocht nó cáilíocht tríú leibhéal eile a bhaineann leis an ról.
- (f) Ní mór taithí iarchéime cúig bliana ar a laghad a bheith ag iarrthóirí ar oibriú go díreach i gcórais leasa/chosanta leanaí.

1.3.3 Treoir maidir le ceapadh Caomhnóra *ad Litem* ag Cúirt i gCás Sonrach

Áireofar iad seo a leanas ar na réimsí breithnithe a d'fhéadfadh tionchar a bheith acu ar cheapadh caomhnóirí *ad litem* do chásanna sonracha:

- (a) Ní cheapfar ach daoine a bhfuil na cáilíochtaí oiriúnacha acu, mar atá leagtha amach i 2.4, mar chaomhnóirí *ad litem*.
- (b) Castacht an cháis, mar shampla nuair a bhíonn deacracht ann socrúchán cuí a aithint don leanbh.
- (c) Cumas an linbh atá i gceist a m(h)ianta agus a m(h)othúcháin a chur in iúl.
- (d) Cineál na n-imeachtaí agus na himpleachtaí don leanbh agus don teaghlach, mar shampla i gcásanna áirithe, d'fhéadfadh sé a tharlú go mbeadh an deis ann scaradh go fadtéarmach ó thuismitheoirí, ó shiblínní nó ón teaghlach sínte.
- (e) Cásanna, ina bhfuil tacaíocht tuismitheoirí laghdaithe nó nach bhfuil tacaíocht ar bith ar fáil uathu nó ina bhfuil tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) as láthair.

- (f) Cásanna ina bhfuil ceisteanna maidir le céannacht nó náisiúntacht an linbh nó lena t(h)eideal chun cónaithe sa dlínse. D'fhéadfadh sé/sí a bheith scartha óna t(h)eaghlach nó a bheith ina m(h)ionaoiseach gan tionlacan.
- (g) Cásanna ina bhfuil saoirse linbh i gceist, mar shampla nuair nach féidir freastal ar riachtanais mhothúcháin agus iompraíochta an duine óig ag an am sin ach amháin trí shocrúchán slán in aonad cúraim speisialta agus ina lorgaíonn FSS socrúchán cúraim speisialta don leanbh.
- (h) Cásanna ina bhfuil cúinsí eile ann arna gcinneadh ag cúirt, amhail an tionchar a bheadh ag socrúchán lasmuigh den stát ar an leanbh toisc nach bhfuil socrúchán cuí ar fáil sa tír.
- (i) Féadfar caomhnóir *ad litem* atá ceaptha chun ionadaíocht a dhéanamh do leanbh in imeachtaí roimhe seo a cheapadh in imeachtaí nua.

1.3.4 Leasanna an Linbh, Ceartas agus Buntáiste don Chúirt

Forbhreathnú

Chomh maith le 1.3.3 thuas, sonraítear sa reachtaíocht gurb amhlaidh, l gcás go gceapann cúirt caomhnóir *ad litem*, nach mór di a bheith sásta go rachadh sé chun leas an linbh agus ceartais déanamh amhlaidh.

Ina theannta sin, ba cheart buntáiste a bheith ag an gcúirt i gceapachán den sórt sin a dhéanamh. Féadfaidh leasanna gach ceann díobh sin forluí ar a chéile, agus tarlaíonn sé sin in amanna. Seo a leanas samplaí de conas is féidir freastal ar leasanna an linbh agus ceartais agus is féidir buntáistí don chúirt a bhaint amach.

1.3.4.1 Leasanna an Linbh

Má cheaptar caomhnóir *ad litem*, is féidir freastal ar leasanna an linbh ar na bealaí seo:

- (a) Scrúdú a dhéanamh ar nádúr na n-imeachtaí agus ar impleachtaí na n-imeachtaí don leanbh, dá t(h)eaghlach, dá t(h)uismitheoir(i), dá c(h)aomhnóir(i) nó dá c(h)úramóir(i).
- (b) Má dhéantar castacht an cháis a áirithiú, ní chuirtear cosc ar thoradh cuí a bhaint amach trí na himeachtaí.
- (c) Measúnú a dhéanamh ar chumas an linbh a c(h)uid mianta agus mothúcháin a chur in iúl agus a chinntiú go gcuirtear iad sin in iúl don chúirt.

- (d) A chinntiú go gcuirtear cúinsí an linbh san áireamh i ngach cás.
- (e) Réimsí easaontais idir páirtithe a bhreithniú agus aghaidh a thabhairt orthu agus na himpleachtaí a d'fhéadfadh a bheith ag easaontas ar bith ar an leanbh atá ina (h)ábhar in imeachtaí cúraim.

1.3.4.2 Leasanna an Cheartais

Má cheaptar caomhnóir *ad litem* is féidir freastal ar cheartas ar na bealaí seo:

- (a) Cinneadh a dhéanamh faoi nádúr na n-imeachtaí atá os comhair na cúirte.
- (b) Measúnú a dhéanamh ar chastacht an cháis, nó a mhalairt.
- (c) Réimsí easaontais a aithint a d'fhéadfadh a bheith idir páirtithe agus a d'fhéadfadh tionchar a bheith acu ar thoradh an cháis.

1.3.4.3 Buntáiste don Chúirt

Féadfaidh cúirt ceapacháin a dhéanamh as a stuaim féin nó tar éis iarratas a fháil ó pháirtí sna himeachtaí.

Is féidir le caomhnóir *ad litem* a bheith ina b(h)untáiste don chúirt ar na bealaí seo:

- (a) A chinntiú go gcuirtear mianta, mothúcháin agus leasanna an linbh in iúl don chúirt.
- (b) Cuidiú leis an gcúirt trí chomhairle ghairmiúil neamhspleách a sholáthar.

Ina theannta sin, le linn an phróisis comhairliúcháin, d'admhaigh páirtithe leasmhara gur chinntigh ceapacháin neamhspleácha a rinne an chúirt go bhfacthas dóibh go raibh caomhnóirí *ad litem* neamhspleách agus go raibh siad neamhspleách dáiríre.

Tá na nithe seo a leanas tábhachtach chun ról neamhspleách an chaomhnóra *ad litem* a choinneáil:

- (c) Nuair a cheapann cúirt uaithi féin caomhnóir *ad litem*.
- (d) Nuair a cheapann cúirt caomhnóir *ad litem* bunaithe ar iarratas ó aon pháirtí sna himeachtaí.
- (e) Nuair a cheapann an chúirt caomhnóir *ad litem* go neamhspleách.

1.4 Caighdeán maidir le Cáilíochtaí

Comhlíonfaidh caomhnóirí *ad litem* caighdeán áirithe chun cáiliú don ról, eadhon:

- (a) Cáilíocht tríú leibhéal a bheith acu in obair shóisialta atá aitheanta ag Bord Náisiúnta na gCáilíochtaí in Obair Shóisialta, síceolaíocht nó cáilíocht tríú leibhéal eile a bhaineann leis an ról.
- (b) Taithí dhíreach cúig bliana ar a laghad in obair leasa agus/nó cosanta leanaí.
- (c) Tuiscint a bheith aige nó aici ar chúram leanaí agus ar an dlí teaghlaigh.
- (d) Eolas agus taithí a bheith aige nó aici ar an gcóras cúirteanna.
- (e) Cumas anailíseach a bheith aige nó aici.
- (f) A bheith in ann caidrimh chasta teaghlaigh a mheasúnú agus a thuiscint.
- (g) Scileanna idirphearsanta dea-fhorbartha a bheith aige nó aici.
- (h) A bheith oile chun cumarsáid a dhéanamh le leanaí d'aoiseanna éagsúla agus de chúinsí éagsúla.
- (i) scileanna ábhartha a bheith aige nó aici chun tuarascálacha a scríobh.

1.5 Caighdeán maidir le hOiliúint

Le linn an phróisis comhairliúcháin, d'aontaigh na páirtithe leasmhara tríd is trí go raibh tábhacht ag baint le hoiliúint do chaomhnóirí *ad litem*. Bíonn tírdhreacha cúraim leanaí agus reachtaíochta ag athrú i gcónaí agus ní mór do chaomhnóirí *ad litem* coinneáil suas leis na hathruithe sin má tá ról le bheith acu maidir le hionadaíocht a dhéanamh do leanaí. Is féidir le hoiliúint cabhrú leo eolas ceart a fháil i ngach réimse ina bhfeidhmíonn siad. Déileáiltear go mion leis sin in 2.5.

Agus é sin curtha san áireamh, déanfaidh aon oiliúint:

- (a) A bheith bainteach go díreach le soláthar comhsheasmhach na seirbhíse caomhnóirí *ad litem*.
- (b) Eolas, scileanna agus luachanna reatha a fheabhsú.
- (c) Forbairt ghairmiúil leanúnach a chinntiú.
- (d) Scileanna agus eolas ábhartha nua a fhorbairt.
- (e) Cabhrú le feidhmíocht agus soláthar seirbhíse a fheabhsú.

